

2011. július 10. vasárnap
Bírák könyve 20,1–17

Dr. Hodossy-Takács Előd

Izrael badjárátot indít Benjámin ellen

^{20,1}Izrael fiai valamennyien kivonultak, és összegyülekezett az Úrhoz Micpába egy emberként az egész népközösség, Dántól Beérsebáig, meg Gileád földjéről is. ^{20,2}Az egész népnek, Izrael valamennyi törzsének a vezetői előálltak Isten népének a gyülekezetében, amelyben négyszázezer kardforgató gyalogos volt. ^{20,3}Meghallották a benjáminiak is, hogy Izrael fiai fölvonultak Micpába. Izrael fiai ekkor azt mondták: Beszéljétek el, hogyan történt ez a gaztett! ^{20,4}Megszólt a lévita, a megölt asszony férje, és ezt mondta: A benjámini Gibeába érkeztem másodfeleségemmel éjjeli szállásra. ^{20,5}A gibeai polgárok rám támadtak, körülvették miattam éjjel a házat, engem akartak meggyilkolni, aztán másodfeleségemmel erőszakoskodtak, úgyhogy behalt. ^{20,6}Ezért fogtam a másodfeleségemet, szétvagdaltam, és szétküldtem Izrael örökségének egész területére, mert fajtalan és gyalázatos dolgot követtek el Izraelben. ^{20,7}Ti mindnyájan Izrael fiai vagytok, tartsatok tehát nyomban tanácsot ebben az ügyben! ^{20,8}Erre az egész nép egy emberként felállt, és azt mondta: Senki se menjen sátrába, és senki se térjen haza! ^{20,9}Mert most ez a teendőnk Gibeá dolgában: sorsot vetünk ellene. ^{20,10}Megbízunk tíz embert száz közül, százat ezer közül, ezret tízezer közül Izrael mindegyik törzséből, hogy szerezzenek útravalót a hadi-népnek. Azután megtámadjuk a benjámini Gibeát, és elbánunk vele, amiatt a gyalázatos dolog miatt, amelyet elkövetett Izraelben. ^{20,11}Így gyülekezett össze egy emberként minden izráeli férfi a város alá. ^{20,12}Izrael törzsei embereket küldtek Benjámin egész törzsébe ezzel az üzenettel: Micsoda gaztett történt nálatok? ^{20,13}Adjátok ki azokat az elvetemült gibeai embereket, hogy megöljük őket, és kitakarítsuk a gonoszt Izraelből! De a benjáminiak nem akartak hallgatni Izrael fiainak, testvéreiknek a szavára. ^{20,14}A benjáminiak összegyűltek városaikból Gibeába, hogy fölvegyék a harcot Izrael fiaival. ^{20,15}Azon a napon huszonhatezer kardforgató embert soroztak be a benjáminiak a városokból, Gibeá lakosain kívül, ahonnan hétszáz válogatott embert soroztak be. ^{20,16}Ebből az egész népből hétszáz válogatott ember balkezes volt. Ezek mindnyájan hajszálpontosan tudtak parittyázni, sohasem hibáztak. ^{20,17}Az izráeli férfiakat is besorozták: Benjáminon kívül négyszázezer kardforgató embert, csupa harcedzett férfit.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

Bírák 20,1–17. – A polgárháború kitörése

Ez alkalommal Izrael valóban egységesen cselekszik – épp ezért az egész szakasz egyes magyarázók szerint lényegesen későbbi a leírt eseményeknél.¹ A törzsek valamennyien egész Palesztinából, Dántól Beérsebáig összegyülekeznek: mintha csak eljött volna az igazság pillanata. Azonban hamarosan kiderül, hogy nem az igazság, hanem az újabb erőszak ideje érkezett el.

1–10. vers: A döntés

Az összegyűlt nép előtt az előző fejezet lévitája, a megölt asszony férje mondja el az eseményeket. [2–6] Természetesen az olvasó lényegesen jobban informált, mint amennyi az ő beszámolójából kiderül. Emberünk erősen szelektál. Beszámolója szerint megérkeztek Gibeába a másodfeleséggel, ahol a helyiek körülvették a szálláshelyet, őt meg akarták ölni, majd feleségével bántak erőszakkal, aki belehalt a szenvedésbe. Ezután pontos a beszámoló: ő szétdarabolta az asszonyt és szétküldte mindenfelé. Igen, ez a beszámoló kissé szelektív. A lévita mintha megfeledezne saját szerepéről: nem olvasunk arról, hogy hosszas késlekedés után, indokolatlanul későn indultak el Betlehemből. Nem beszél arról, hogy volt velük egy szolga, aki javasolta a jeruzsálemi éjszakázást. Megfeledeznek arról, hogy nem ő, hanem a házigazda tárgyalt a támadókkal, és azt sem tartja említésre érdemes részletnek, hogy ő maga volt az, aki kivitte az asszonyt az utcára. Az mindezek után már tényleg csak jelentéktelen mellékszál, hogy reggel ébredéskor elindult a háztól, eszébe nem lett volna keresni a feleséget, csak miután ott találta a küszöbön, gondolta úgy, hogy inkább nem távozik nélküle. Ez durván eltorzítja az egész eseménysort: így maga is áldozat szerepet ölt, aki fel sem tudja dolgozni az eseményeket. Pedig érdemes belegondolni: az asszony az ajtóig jutott, és azon kívül halt meg. Nem volt, aki beeressze, nem talált segítséget férjénél. A beszámoló után mindenesetre a lévita eltűnik a színről, nem hallunk róla többet. Érdemes felidézni ennek összefüggésében, hogy a nép elmulaszt valami nagyon fontosat: 5Móz 13,13–16 szellemében járnak el, de a kötelező elővigyázatosság elmarad. A hivatkozott szakasz 15. verse szerint a lépés előtt a lehető legalapabbban utána kell kérdezni, keresni és kutatni kell az események után, és a bálványimádó (bűnös) várost csak az információk birtokában szabad megtámadni.

Itt egy nem teljesen feddhetetlen ember szava is elég volt. Felvetik ugyan a sorsvetés szükségességét (9.v.) – de érdekes módon ennek megtörténtét már nem írja le a szöveg. Ehelyett elkezdik a szervezést késedelem nélkül, készen állnak a támadásra. Megtörténik a hadra foghatók számbavétele is (bár a létszám meglehetősen nagyítottnak tűnik).

11–17. vers: A felkészülés

A küzdelem szabályszerűen kezdődik: hadüzenettel. Ez az elem 5Móz 20 szabályaival szinkronban van (10.v.) – a szöveg teológiája szempontjából ez azért fontos, mert innen látjuk, hogy ebben a pillanatban nem testvérek, hanem idegennek tekintik Gibeá lakóit. Ez nagyjából ugyanaz, mint a dániták képe volt Lajisról a 18. fejezetben. A hadüzenetet Benjámin törzse kapja, akik viszont kiállnak Gibeá lakói mellett. Talán meghökkenítő, de ez a kiállítás a leginkább érthető eleme a történetnek: ők a törzson, a látható közösségen belüli lojalitást sokkal fontosabbnak érzik, mint a bírák korában még nem igazán létező pánizraelita hűséget. Természetesen a szerző számára ez már nem így működik, és ezért a benjáminiak makacskodása számára a bűnben való osztozás. Ami itt az összeütközést generálja, az éppen ez, a szerző azt érzékelteti, hogy a királyság etoszának kellene meglenni Benjáminban is: egy a korona, egy a nép. Itt viszont a klán-hűség ősi etosza dominál – és így a történet egyértelmű kiállítás a királyság mellett.

A harc kezdete előtt a szöveg kitér a balkezes harcosok kérdésére – ehhez lásd a 3. fejezet magyarázatát.

¹ Smith, R.H.: The Book of Judges. in: Laymon, C.M. (ed.): *Interpreter's Concise Commentary. Old Testament History*. 1984. 39–80. 79.

Prédikációvázlat

Szép dolog az egység! Nincs szebb, mint amikor az Isten választott népe egy akaratul indul az Úr ügyéért buzgólkodni! Igaz ez az állítás teljes egészében – csak hogy ezzel a nagy, most megvalósuló egységgel van egy kis gond. A nép az egész könyvben egyetlen egyszer sem mozdult olyan egységesen, mint most, amikor testvéreiken kell bosszút állni! Óhatatlanul is Józsué könyvének szavai csengenek fülünkbe: „*veszteseg maradt a nap, megállott a hold is, míg ellenségein bosszút állt a nép*” (10,13). Furcsa történet ez: most ugyanez az indulat nem az idegen, hanem a testvér ellen fordul, csak

hogy az egész elhatározás során semmi nem utal arra, hogy itt nem ellenségről van szó! Egy az akarat, Dántól Beérsebáig gyülekeznek a harcosok, és készen állnak a nagy fegyvertényre, igazságot akarnak osztani – feleynyi harci buzgalom a könyv elején elég lett volna arra, hogy sikerre juttassa a zátonyra futott honfoglalás ügyét! Igénk első üzenete ez lehet: szép dolog az egység, de nem mindegy, hogy milyen ügy mögött sorakozik fel az ember. Ez a döntő. Önmagában az egységes akaratnyilvánítás nem feltétlenül Istennek tetsző, sőt: a túlzott összhang gyanús is lehet – mármint az őszinteségét tekintve. Majd a következő fejezetből (21,5) fog kiderülni, hogy a nép esküvel kötelezte magát: ha valaki nem jön el a táborba, annak bizony meg kell halnia. Egység? Összefogás? Vagy a félelem mozgatja őket? A birkaszellem? A tömörülés vágya? Félreértés ne essék, nem a széthúzást propagáljuk – hanem az ügy, a lelkek megvizsgálásának készségét (lásd 1Jn 4). Régi felfedezés, amit manipulátorok előszeretettel ki is használnak, hogy valami ellen sokkal könnyebb egységet kovácsolni, mint valami mellett. Itt ennek látjuk ékes példáját. Először is el kell feledtetni, hogy ki ellen fognak küzdeni. A táborban egy kép lebeg a harcosok szeme előtt, nem pedig a valóság: ez a kép az ellenség képe, akit le kell győzni. Amíg a benjáminira testvérként tekintenek, esély sincs a háború kirobbantására, itt azonban már győzedelmeskedett Kain indulata, aki lehorgasztotta a fejét. A lehorgasztott fejű ember már nem testvérét látja, hanem riválisát. Az eredményt mindenki ismeri.

Történetünk másik mai felhangokkal is rendelkező üzenet az, hogy nincs veszedelmesebb dolog a részizagságnál. Ez talán rosszabb a nyilvánvaló hazugságnál is, mert sokkal nehezebb tetten érni. A nép egyetlen ember, a feleségét feldarabol lévita erősen szerkesztett – torzított beszámolója alapján indítja meg a harcot. Ez veszedelmes dolog – nem kell bizonygatni, pontosan emlékszik mindenki még arra, hogy a harmadik évezred amerikai terrortámadásokkal köszöntött ránk. Megtorlás, bosszú gyanánt következett be Irak megtámadása. A szövetséges támadók azzal érveltek, hogy Irakban diktatúra van és a diktátor tömegpusztító fegyverekkel rendelkezik, ami veszélyezteti a nyugati civilizáció biztonságát. Voltak hangok, hogy ezeket a bizonyos tömegpusztító fegyvereket senki nem látta, de ezekre csak legyintett a világ, mert a manipulált tömeg bosszút akart. Sok-sok vérnek kellett elfolyni, míg a magabiztos politikusok sokkal-sokkal csendesebben egy-egy vizsgálóbizottság előtt elstutogták: tévedtünk. Nem voltak ott semmiféle tömegpusztító fegyverek.

Nem kell erőltetni a párhuzamokat, és senki nem állítja, hogy ne lett volna diktatúra Irakban: de ez a történet a részizagság győzedelmeskedésének, és ebből fakadóan az értelmetlen vérontásnak minta esetévé lett. Mit mutat a párhuzam: azt, hogy az ember nem tanult meg semmit! Legalábbis a legfontosabbat nem tanulta meg: azt, hogy Isten nélkül meghozott döntései nem lehetnek jó döntések. Józsué korában kiderült, hogy lehet kemény a harc, de addig, amíg a nép Istent maga oldalán tudja, nem lehet különösebb baj. Amikor önfejűen döntenek (pl. Józs 9), baj lesz. Meg kell tanulni kerülni a részizagságok veszedelmes világát, őszintén fel kell tárnunk Isten előtt a bűnt, és legfőképp: nem döntéseinkhez kell őt igazolásul hívni, hanem nyitott szívvel kell járni előtte és végrehajtani az Ő akaratát.